Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

3 октомври 2013 година*

„Компетентност, признаване и изпълнение на съдебни решения по граждански и търговски дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Приложно поле — Правоспособност и дееспособност на физическите лица — Изключителна компетентност по дела, които имат за предмет вещни права върху недвижими имоти — Обхват — Охранително производство относно правото на лице, което е поставено под ограничено запрещение и има местоживеене в една държава членка, да се разпорежда с недвижимите си имоти, находящи се в друга държава членка“

По дело C-386/12

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Софийски градски съд (България), с определение от 29 юни 2012 г., постъпило в Съда на 13 август 2012 г., по дело, образувано по жалба на

Сигфрид Янош Шнайдер,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: г-н M. Ilešič, председател на състав, г-н E. Jarašiūnas, г-н A. Ó Caoimh, г-жа C. Toader (докладчик) и г-н C. G. Fernlund, съдии,

генерален адвокат: г-н N. Jääskinen,

секретар: г-н A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за германското правителство, от г-н T. Henze и г-жа J. Kemper, в качеството на представители,

— за унгарското правителство, от г-жа K. Szíjjártó и г-жа Á. Szilágyi, в качеството на представители,

— за австрийското правителство, от г-н A. Posch, в качеството на представител,

— за правителството на Обединеното кралство, от г-н A. Robinson, в качеството на представител,

— за Европейската комисия, от г-н B. Савов и г-н M. Wilderspin, в качеството на представители,

* Език на производството: български.

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 22, точка 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).

2 Запитването е отправено в охранително производство, образувано по молба на поставения под ограничено запрещение унгарски гражданин г-н Шнайдер, който е поискал да му бъде разрешено да продаде притежаваната от него идеална част от недвижим имот, находящ се на територията на Република България.

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламент № 44/2001

3 Съображение 7 от Регламент № 44/2001 гласи:

„Обхватът на настоящия регламент трябва да включва всички основни граждански и търговски дела с изключение на някои ясно определени дела“.

4 Текстът на съображение 19 от посочения регламент е следният:

„Трябва да се гарантира приемственост между [Конвенцията от 27 септември 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3, наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“)] и настоящия регламент и за тази цел трябва да се установят преходни разпоредби. Същата нужда от приемственост се прилага и по отношение на тълкуването на Брюкселската конвенция от Съда на Европейските общности, а Протоколът от 1971 г. [за тълкуването от Съда в неговата ревизирана и изменена редакция] трябва също така да остане приложим спрямо висящи дела към момента на влизане в сила на настоящия регламент“.

5 Съгласно член 1, параграф 1 и параграф 2, буква а) от Регламент № 44/2001:

„1. Настоящият регламент се прилага по граждански и търговски дела, независимо от естеството на съда или правораздавателния орган. Той не се прилага по данъчни, митнически или административни дела.

2. Настоящият регламент не се прилага по отношение на:

а) гражданското състояние, правоспособността и дееспособността на физически лица, имуществени права, произтичащи от брачни правоотношения, завещания и наследяване“.

6 Член 22 от същия регламент, който се намира в глава II, раздел 6 (озаглавен „Изключителна компетентност“) от него, предвижда:

„Следните съдилища ще притежават изключителна компетентност независимо от местоживеенето:

1) по дела, които имат за предмет вещни права върху недвижим имот или договор за наем на недвижим имот, съдилищата на държавата членка, в която е разположен имотът.

[…]“.

Българското право

7 Съгласно член 168, алинея 2, във връзка с член 165, алинея 4, във връзка с член 130, алинея 3 от Семейния кодекс извършването на действия на разпореждане с недвижими имоти, принадлежащи на поставени под ограничено запрещение лица, се допуска с разрешение на районен съд по настоящия адрес на тези лица, ако разпореждането не противоречи на интереса им.

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

8 Съгласно унгарското законодателство унгарски съд е поставил г-н Шнайдер под ограничено запрещение и за тази цел му е назначил попечител, който също е унгарски гражданин.

9 След смъртта на майка му на 17 юни 2009 г., г-н Шнайдер е придобил по силата на наследствено правоприемство една втора идеална част от апартамент, находящ се в град Ловеч (България), като другата идеална част принадлежи на неговия брат.

10 Със съгласието на попечителя си г-н Шнайдер е подал молба пред Софийски районен съд с искане да му бъде разрешено да продаде притежаваната от него идеална част от посочения недвижим имот. В подкрепа на молбата си г-н Шнайдер е посочил предимствата за него от тази продажба, позволяваща му да покрие специфичните си потребности в Унгария, по-специално разходи за постоянни медицински грижи и за настаняване в здравно заведение.

11 С решение от 29 февруари 2012 г. Софийски районен съд е отхвърлил молбата с мотива, че разпоредителният акт със съответния имот не е в интерес на ограничено запретеното лице. Така тази юрисдикция е приела, че противоречи на интересите на г-н Шнайдер, който е пълнолетно лице, поставено под ограничено запрещение, да бъде продаден неговият недвижим имот и получената в резултат от това сума да бъде внесена по сметка, докато в същото време самият той би останал без подслон в Унгария.

12 Г-н Шнайдер обжалва посоченото решение пред Софийски градски съд.

13 Тъй като счита, че от член 22, точка 1 от Регламент № 44/2001 не следва ясно дали тази разпоредба се прилага при охранителните производства, като образуваното пред него, Софийски градски съд решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Дали нормата на член 22, точка 1 от [Регламент № 44/2001] е приложима единствено при искови производства, които имат за предмет вещни права върху недвижими имоти, или същата следва да намери приложение и при охранителни производства, при които граждани на една държава членка, които са поставени под ограничено запрещение от съд на същата държава

съгласно националното ѝ законодателство, на които е назначен попечител (също гражданин на тази държава), искат да се разпоредят с притежавано от тях недвижимо имущество, находящо се на територията на друга държава членка?“.

По преюдициалния въпрос

14 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 22, точка 1 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че се прилага при охранително производство, образувано по молба на гражданин на една държава членка, който е поставен под ограничено запрещение и му е назначен попечител съгласно законодателството на тази държава, пред юрисдикция на друга държава членка, с искане да му се разреши да продаде притежаваната от него идеална част от недвижим имот, находящ се на територията на тази друга държава членка.

15 Всички държави членки, които са представили становища пред Съда, както и Европейската комисия, считат, че на този въпрос трябва да се отговори отрицателно. Освен това те смятат, че охранително производство като това по главното производство се отнася до дееспособността на физическите лица по смисъла на член 1, параграф 2, буква а) от Регламент № 44/2001.

16 Следователно разглеждането на преюдициалния въпрос налага и тълкуването на посочената разпоредба от Регламент № 44/2001.

17 В началото следва да се напомни, че съгласно член 1, параграф 1 и параграф 2, буква а) от Регламент № 44/2001 последният се прилага „по граждански и търговски дела“, независимо от естеството на сезирания правораздавателен орган, но и че „гражданското състояние, правоспособността и дееспособността на физическите лица“ са изключени от материалното приложно поле на този регламент.

18 Освен това от постоянната практика на Съда следва, че понятието за граждански и търговски дела по смисъла на член 1 от Регламент № 44/2001 трябва да се разглежда като автономно понятие, което следва да се тълкува, от една страна, в зависимост от целите и от системата на този регламент, и от друга страна, в зависимост от основните принципи, които произтичат от съвкупността от националните правни системи. Така приложното поле на същия регламент трябва да се определя по-специално с оглед на елементите, които характеризират естеството на правоотношенията между страните по спора или предвид предмета на същия (вж. по-специално Решение от 18 май 2006 г. по дело ČEZ, C-343/04, Recueil, стр. I-4557, точка 22 и Решение от 28 април 2009 г. по дело Apostolides, C-420/07, Сборник, стр. I-3571, точки 41 и 42, както и цитираната съдебна практика).

19 За да се гарантират в границите на възможното равни и еднакви права и задължения, произтичащи от Регламент № 44/2001 за държавите членки и за заинтересованите лица, понятието за гражданско състояние, правоспособност и дееспособност на физическите лица по смисъла на член 1, параграф 2, буква а) от този регламент също трябва да бъде тълкувано като автономно понятие.

20 Що се отнася до компетентната юрисдикция по дела, които имат за предмет вещни права върху недвижим имот, от член 22, точка 1 от Регламент № 44/2001 следва, че съдилищата на държавата членка, в която се намира имотът, имат изключителна компетентност по тези дела.

21 Необходимо е да се подчертае също, че в съдебната практика относно член 16, точка 1, буква а) от Брюкселската конвенция, която съгласно съображение 19 от Регламент № 44/2001 също е приложима при тълкуването на член 22, точка 1 от последния, Съдът е приел, че посоченият

член трябва да се тълкува в смисъл, че изключителната компетентност на съдилищата на договарящата държава, в която се намира недвижимият имот, не обхваща всички искове за вещни права върху недвижими имоти, а само тези, които попадат в приложното поле на посочената конвенция и едновременно с това са насочени, от една страна, към определяне на площта, състоянието, собствеността и владението на недвижим имот или към установяване на наличието на други вещни права върху тези имоти, и от друга страна, към осигуряване спрямо носителите на тези права на защита, що се отнася до произтичащите от правото им правомощия (вж. по-специално Решение от 10 януари 1990 г. по дело Reichert и Kockler, C-115/88, Recueil, стр. I-27, точка 11, както и Решение по дело ČEZ, посочено по-горе, точка 30).

22 Както обаче поддържат всички държави членки, представили писмени становища, както и Комисията, искане като разглежданото в главното производство не попада в приложното поле на Регламент № 44/2001.

23 Всъщност предмет на производството, образувано по молбата на унгарския гражданин г-н Шнайдер, поставен под ограничено запрещение, е искането за получаване на разрешение за продажба на идеална част от притежавания от него в съсобственост недвижим имот, находящ се на територията на Република България.

24 Следва да се отбележи, че както е видно от акта за преюдициално запитване, г-н Шнайдер иска посоченото разрешение, защото като лице, поставено под ограничено запрещение, той е лишен частично от дееспособност да упражнява правата си. Всъщност той може да се разпорежда с недвижимите си имоти само със съдействието на друго лице, действащо от негово име в качеството на попечител, и с предварителното разрешение на съдебния орган.

25 От акта за преюдициално запитване е видно също, че съгласно разпоредбите на българския семеен кодекс посоченото съдебно разрешение е мярка за защита на поставените под ограничено запрещение лица, която се изисква съгласно закона, тъй като това лице не разполага повече с правото да се разпорежда самостоятелно със своите недвижими имоти. Всъщност, както отбелязва запитващата юрисдикция, подобно разрешение се предоставя само в случай че прехвърлянето на собствеността върху съответния недвижим имот се извършва в интерес на лицето, което се ползва от защита.

26 Следователно искането на поставено под ограничено запрещение лице да му се разреши да се разпореди със своя недвижим имот, като това, което е предмет на главното производство, се отнася пряко до дееспособността на съответното физическо лице по смисъла на член 1, параграф 2, буква а) от Регламент № 44/2001. Всъщност необходимостта от получаване на съдебно разрешение за извършването на действия на разпореждане с недвижими имоти, принадлежащи на поставени под ограничено запрещение лица, е пряка последица от недееспособността на тези лица вследствие на приложената спрямо тях мярка за защита при извършването на подобни действия.

27 Подобно тълкуване се потвърждава от доклада на г-н Jenard във връзка с Конвенцията от 27 септември 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ C 59, 1979 г., стр. 1), чието приложно поле съвпада с това на Регламент № 44/2001. Всъщност на страница 10 от този доклад е посочено, че прилагането на тази конвенция е ограничено до „оспорванията и съдебните решения, чийто предмет са всички договорни или извъндоговорни задължения, които не се отнасят до гражданското състояние, правоспособността и дееспособността на лицата, до областта на наследяването, завещанията и имуществените права, произтичащи от брачни правоотношения, нито до производствата по несъстоятелност или до социалното осигуряване, и че в това отношение Конвенцията трябва да се тълкува във възможно най-широк смисъл“ [неофициален превод].

28 Накрая, относно обстоятелството, че в главното производство поисканото от поставено под ограничено запрещение лице съдебно разрешение за продажба се отнася до притежаван от него недвижим имот, следва да се приеме, че този специфичен аспект на главното производство не може да се счита за определящ, за да се квалифицира последното като производство, което има за предмет „вещни права върху недвижим имот“ по смисъла на член 22, точка 1 от Регламент № 44/2001. Всъщност, както правилно посочват германското и унгарското правителство, правителството на Обединеното кралство и Комисията, подобно производство не е насочено към определяне на площта, състоянието, собствеността или владението на недвижимия имот, нито впрочем към осигуряване спрямо поставеното под ограничено запрещение лице, в качеството му на собственик на посочения имот, на защита, що се отнася до произтичащите от правото му на собственост правомощия.

29 В това отношение следва да се отбележи, че на страници 34 и 35 от споменатия по-горе доклад на г-н Jenard, в коментара относно член 16 от Брюкселската конвенция, е посочено, че предвиденото в същия член 16, точка 1, буква а) правило, съответстващо на предвиденото в член 22, точка 1 от Регламент № 44/2001, което „се основава на предмета на искането“, се отнася до „оспорванията, които имат за предмет вещни права върху недвижими имоти“.

30 Единственият предмет на главното производство обаче е да се определи дали е в интерес на поставеното под ограничено запрещение лице да прехвърли собствеността върху своя недвижим имот, без обаче в това производство да се разглежда самото вещно право, което притежава посоченото лице върху този имот.

31 С оглед на всички съображения, изложени по-горе, на поставения въпрос следва да се отговори, че Регламент № 44/2001, и по-специално член 22, точка 1 от него, трябва да се тълкува в смисъл, че не се прилага при охранително производство, образувано по молба на гражданин на една държава членка, който е поставен под ограничено запрещение и му е назначен попечител съгласно законодателството на тази държава, пред юрисдикция на друга държава членка, с искане да му се разреши да продаде притежаваната от него идеална част от недвижим имот, находящ се на територията на тази друга държава членка, тъй като това производство се отнася до „дееспособността на физическите лица“ по смисъла на член 1, параграф 2, буква а) от този регламент, която е изключена от материалното приложно поле на последния.

По съдебните разноски

32 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, и по-специално член 22, точка 1 от него, трябва да се тълкува в смисъл, че не се прилага при охранително производство, образувано по молба на гражданин на една държава членка, който е поставен под ограничено запрещение и му е назначен попечител съгласно законодателството на тази държава, пред юрисдикция на друга държава членка, с искане да му се разреши да продаде притежаваната от него идеална част от недвижим имот, находящ се на територията на тази друга държава членка, тъй като това производство се

отнася до „дееспособността на физическите лица“ по смисъла на член 1, параграф 2, буква а) от този регламент, която е изключена от материалното приложно поле на последния.

Подписи